

תפלת המנחה⁽⁴⁾, זמנה⁽⁵⁾ עד הערב⁽⁶⁾.

תפלת הערב, אין לה קבע, אלא זמנה כל הלילה. ובגמרא יבואר מדוע נקט התנא לשון זו.

רבי יחודה אומר: זמנה עד פלג המנחה. והוא אמצע הזמן שבין תחלת זמן "מנחה קטנה" לבין הערב.

זמנה של תפלת המוספים⁽⁷⁾ הוא כל היום, עד הערב.

4. תוס' בפסחים [קז א] דנו למה נקראת "מנחה"? אם משום המנחה שהיתה קריבה עם תמיד של בין הערבים, הלא גם בתמיד של שחר היתה קריבה. וביארו שתפילת שחרית כיון שיש לה שם אחר מחמת הזמן שלה, קראו לה על שם זמנה.

ועוד ביארו שקראו לה "מנחה" משום שזמנה בעת רצון, כדלעיל [ו ב] שאף אליה לא נענה אלא בשעת תפלת המנחה. ושמה בשעת הקרבת המנחה היה.

והרמב"ם בפיה"מ כתב ש"שם מנחה", נופל על זמן זה של "בין הערבים", ולא על התפלה בדוקא. ולא ציין מקור לזה, והרמב"ן [פר' בא] פירש, שהיא מלשון "מנוחת השמש". שבין הערבים נשקט ונח השמש מאורו הגדול.

5. גם תחילת זמן מנחה לא הוזכר במשנה, ואף הוא נלמד מתמיד של בין הערבים, שזמנו משש שעות ומחצה, וראה בשו"ע [רלג א] שעיקר זמנה מתשע שעות ומחצה כפי שהיו מקריבין את התמיד ביום חול, [כמבואר בפסחים נט א].

6. רש"י ביאר שזמנה עד חשכה, וכן פסק הרמ"א [רלג א] שבדיעבד מתפלל מנחה עד צאת הכוכבים. וביאר הפמ"ג [א"א ג] שלא דוקא עד צאת הכוכבים, אלא עד כדי הילוך ג' רבעי המיל קודם לכן. אבל אחר כך, הוא כבר זמן בין השמשות, וספק יום ספק לילה הוא. וראה מ"ב [יד] ושעה"צ [יח — כא].

ובעינים למשפט הוכיח שלדעת הרמ"א בדיעבד מתפלל עד סוף השקיעה ממש, כי זמן תפלת

המנחה הוא כל זמן שלא הגיע זמן ערבית [ואף שרק מחמת הספק אינו יכול להתפלל]. ומה שכתב הדרכי משה, שהמהרי"ל היה מתפלל מנחה סמוך לצאת הכוכבים, כונתו שהתחיל מעט קודם, כדי לסיימה עד צאת הכוכבים.

ובהגהות מיימוניות נקט שסמכו על הירושלמי שלא הוקשה מנחה לתמיד, אלא לקטרת שזמנה עד צאת הכוכבים [אך ברש"י א"א לפרש כן]. והפני יהושע כתב שהמנחה כנגד תמיד, ונסכיו היו קרבין אחר השקיעה [וראה מנחות כב, ורש"י תמורה יד א, וצ"ע], והמג"א [שם ג] כתב שזמנה כנגד המנחה הבאה עם התמיד, וביאר במחצית השקל שקרבה עד צאה"כ [אך ראה במנחות כ ב שהקומץ נפסל בשקיעה].

אולם רבינו יונה כתב שזמנה רק עד שקיעת החמה, שהרי זמנה כנגד תמיד של בין הערבים, ועיקר התמיד הוא זריקת הדם, ודמו נפסל בשקיעת החמה, וצידד בשער הציון [רלג י] שכונתו לתחלת השקיעה, שהיא ג' מילין ורביע קודם בין השמשות. וכמבואר בתוספות זבחים נו א, שאז נפסל הדם, אע"פ שעדיין יום הוא. ודחה שרק בדם פסח עשו הרחקה, אך מנחה כדם תמיד שכשר עד סוף שקיעה, וראה שאגת אריה [יז] ואשר לשלמה מועד ד' ולהלן הערה 55.

7. כתבו תוס' שהקדים מנחה למוספין משום שהיא "תדירה בכל". וביאר הצ"ח שמנחה עדיפא ממוסף בתרתי, א. תדירה יותר ממוסף. ב. היא נוהגת בכל, בין באנשים ובין בנשים. כי אף